

Türklerin İslami Kabulü,

Osman Karatay,

Kripto, Şubat 2018, 223 sayfa, ISBN:978-605-4991-77-8.

Ahmet Cengiz KARAGÖZ*

Kitap, Türklerin İslâmiyet’i kabulü sürecinin; “temas ve İslam’a kucak açma” veya ”“kılıç zoru” gibi iki sığ ve basit önermelerle açıklanamayacağı temel fikri üzerine şekillenmiş, toplum-din sosyolojisi, dinler tarihi, etnik kimlik tarihi ve kültür değişimleri konularında asgari bilgi alt yapısına ihtiyaç duyularak okunabilecek sadelikte kaleme alınmıştır. Yazar; Orta Asya ve Doğu Avrupa tarihi müktesebatından neşet eden *sağlam ilmi alt yapısı ve tarihi vakıalara istinat eden tahlilleri* ile aydınlattığı bu üç asırlık sürecin; her coğrafyada farklı tesir ve sebeplerle önceleri münferit, onuncu yüzyılda ise kitlesel olarak İslamiyet’e geçişle büyük ölçüde tamamlandığını savunmaktadır. Türk kamuoyunda ve akademi çevrelerinde tartışmalı olan konulardan birini farklı görüşteki emsali yayınlara atıflar da yaparak inceleyen bu eserin hiçbir bölümünün telif hakkı sahibinin yazılı izni

* Avukat, Em. Sb., acengizkaragoz@gmail.com
Tarih Kritik 4 (4) History Critique
Ekim/October
2018

alınmadan aynen veya özetlenerek kullanılmasına izin verilmemesi; *özgünlüğüne bir işaret, intihale ve kişisel hakkın korunmasına matuf bir tedbir* olarak görülmelidir. Ancak ifade etmeliyim ki bu; eserin tanıtımını, değerlendirilmesini, akademik çalışmalara konu edilmesini önemli ölçüde sınırlayan bir kayıt olmuştur. Okuyucu konu hakkında berrak bir fikre ulaşmak amacıyla ise bu eseri *aksi görüşleri de savunan yayınlarla mukayeseli olarak okuma metodunu* tercih etmelidir.

Yazar; kısa bir biyografisini takiben önsöz mahiyetinde “Önce Söz Vardı” bölümünde kitabın ortaya çıkış sürecini anlatmakta, “Girişim” bölümünde ise küresel anlamda Hıristiyanlığı ve İslam’ı bugünkü sınırlarına ulaştıran fail ve saikleri, özelde Franklar ve Türklerin bu süreçteki rollerini ve Türklerin kitle halinde İslam’ı kabul etmesinin dünya tarihine etkilerini ele alarak **din değiştirme modelleri** özelinde genel bir bakış açısı sunmaktadır.

Kitabın 1-120. sayfalarında; Göktürk ve Bizans müşterek taarruzu sonucu zayıflayan ve Arap İslam İmparatorluğu ordularına ciddi bir direniş gösteremeyen devletini kaybetmiş, gelecekte ümitsiz ve çaresiz İranilerin kitleler halinde Müslüman olmaları, buna karşılık Arap kılıcının havada olduğu seksen yıllık bu dönemde fetret devrini yaşamalarına rağmen ana yurtları işgal edilemeyen Türklerin münferit vakalar hariç mevcut dinlerini muhafaza edişleri, İslamiyet’in; Türklerin güçlü döneminde, onuncu yüzyılda, Türkler arasında kitleler halinde kabul görmesi konuları işlenmektedir.

Sonraki bölümlerde ise cahiliye dönemi Araplarının hayatlarında esaslı sosyal değişiklikler yapan İslam dininin; sevgi ve iyiliğe dayanan tek tanrı-tevhit inancına ve yüksek bir ahlaka sahip, bireyselliğe ve akla önem veren Türkler açısından bir değişiklik teklif etmediği tespitini müteakip; Türklerde dine düşkünlüğün anlamı, din seçimlerinde saikler, din ve devlet işlerini ayıran töreleri, Türk’e mahsus laiklik, Türklerin kitle halinde İslamlaşmasına yol açan sebepler ve İslam’a girişlerinde safhalar, Türk Müslümanlığı ve sonuçları incelenmektedir.

Yazar; tarihi ve toplumsal değeri olan her bir din değiştirmenin nicelik, nitelik, saik ve süreçlerini; toptancı bir anlayışı reddederek, her bir önemli şahsiyet ve topluluk için ayrı ayrı incelemiş ve özellikle Türk Milleti’nin İslamiyet’i kabulünü Arap kılıcının icbarına bağlamanın tarihi gerçeklerle örtüşmediğini delilleri ile ortaya koymuştur. Aksini iddia edenlerin aynı kuvvette delillerle; yazarın bu tezini çürütmeleri, ilaveten aynı coğrafyadaki diğer ulusların, mesela Ermenilerin zora karşın dinlerinde sebat etmelerini, kılıç zoru ile din değiştirdiğini iddia ettikleri Türklerin; Arap hakimiyeti zayıfladıktan sonra eski dinlerine dönmeme sebeplerini de izah etmeleri de beklenir.

Günümüzde “Türkler Araplar tarafından ve zorla İslamlaştırıldı” ve “Türklerin Batı Medeniyeti karşısında geri kalmasının sebebi İslam’dır” söylemleri; Balkanlarda, örneğin Arnavutlar arasında, Araplara mümasil olarak Türkler için de ifade edilmektedir¹. Bu tarz gerçeklerle bağdaşmayan tezlerin İslam’dan soğutma, etnik düşmanlık yaratma amacını taşıdığını değerlendirebiliriz.

¹ Hasip Saygılı, 20.Yüzyılın Başlangıcından Günümüze Arnavutlarda Osmanlı ve Türkiye Algısı, Bilge Strateji, Cilt 6 Sayı 10, s. 35-62

Yine yazar; kendisine ait “Kuzey İslam’ı” ve “Arap İslamı” ayırımı ile aynı dinin kültüre göre farklılaşmış biçimlerine işaret etmiştir. Türklerin töresi ve devlet geleneği ile uyumlu olan Hanefi mezhebinin akli önceleyen Maturîdi yorumunu tercihlerine karşılık Emevi ve Abbasi iktidarlarınca; siyasi hakimiyet ve Araplaştırma amacıyla araçlaştırılan, istismar edilen İslam’a dikkati çeken yazar bu tespitleri ile günümüzün kabile asabiyetinin etkisindeki; Şii, Selefi-Vahhabi vs. Arap idarelerinin mevcut politikalarının tarihi temellerine de ışık tutmuştur.

Yazarın; “Müslümanlar için sürdürülebilir bir siyasi düzen ve asayiş sağlayamayan Arap Emevi ve Abbasi iktidarları” ve bu boşluğa nüfuz edip düzen sağlayan “töre kaynaklı güçlü Türk devlet geleneği” tespitleri incelediği tarihi kesiti, XX-XXI. yüzyılların gerçekleri ile de tam olarak örtüşmektedir.

Kitapta çok kısa olarak temas edilen “Türklerde laik İslam” bölümü; muhtevası itibariyle Avrupa’daki Rönesans ve Reform hareketinden çok önce Türklerin dinin siyasi müdahale aracı olarak kullanılmasına karşı olduklarını ve zihinlerinde bu kurumun bireysel bir konu olduğu savunmaktadır. Bu tezin daha ayrıntılı olarak; tarih, hukuk ve İslami İlim uzmanlarınca çalışılması, içeriğinin milli vicdana göre tespiti ve laikliğin sadece Avrupa kaynaklı bir ilke olmadığını ortaya konulması, böylece Hıristiyan Avrupa örneğinin sebep olduğu yanlış algının düzeltilmesi faydalı mütalaa edilmektedir.

Kitap; İslam tarihinin efsaneleştirilen şahsiyetleri ve olaylarını tarafsız ve ilmi esaslar dahilinde gerçek durumları ile geniş kitlelere sunmakla aslında bir asırdır uzak kaldığımız Yakın Doğu ve Ortadoğu tarihine ilgisi artan halkımızın doğru bilgilendirilmesine yardımcı olacaktır. Bu tür gayretler; *Türkü zorla Müslüman eden, Birinci Dünya Harbinde arkadan vuran düşmanımız Araplar* ya da tam aksine *Müslüman kardeşlerimiz Araplar* gibi hissi kalıpların terk edilmesine, özellikle İslam’ın tetiklemeyle tarihte sadece V-XX yüzyıllar arasında varlık gösterebilmiş Arapların tarihi hakkında hakikatlere dayalı bir bilinçlendirmenin de kapısının aralanmasına, aynı zamanda İslam Dininin her türlü radikalizm üzerinden itibarsızlaştırılmasının önüne geçilmesine, iktidar ve menfaat mücadelelerine göre şekillendirilen İslam yerine bütün saflığı ile İslam dininin kavranmasına yardımcı olacaktır. İlâveten; “Türklerin İslam’ın yayılmasındaki rolü ve Osmanlı İmparatorluğu’ndaki halkların İslamiyet’i kabulü” konusunda Araplarınki ile mukayeseli benzer bir çalışmanın yapılmasının faydalı olacağı, yukarıda sözü edilen gayretlerin yokluğunda ise; günümüzde hız kazanan kimliksizleştirme, biati esas alan *Arap İslam’ı dayatmaları ve Araplaştırma politikaları sonucu* Prof. Dr. Halil İnalıcık rahmetlisinin Osmanlı Tarihinde İslamiyet ve Devlet kitabının incelemesinde² dile getirdiğimiz *günümüz Türkiye’sindeki kimlik ve kültür bunalımının* derinleşeceği değerlendirilmektedir.

² Ahmet Cengiz Karagöz, Tarih Kritik Dergi, Cilt 4, Sayı 13, s. 32-36
Ekim/October
2018